

Çocuklar için Dil Bilgisi

Ahmet BENZER

4. Baskı

Ahmet BENZER

ÇOCUKLAR İÇİN DİL BİLGİSİ

ISBN 978-625-7582-90-2

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarına aittir.

© 2023, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayineimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayinevidir**. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

1. Baskı: Ekim 2021, Ankara

4. Baskı: Ekim 2023, Ankara

Yayın-Proje: Şehriban Türüldür
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Ay-bay Kırtasiye İnşaat Gıda Pazarlama ve Ticaret Ltd. Şti.
Çetin Emeç Bulvarı 1314. Cadde No: 37A-B Çankaya/ANKARA
Tel: (0312) 472 58 55

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 46661

İletişim

Macun Mah. 204. Cad. No: 141/A-33 Yenimahalle/ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

Dil Bilgisi Ne İŖe Yarar?

Bilginin kaybolma tehlikesi insanları bilgiyi kaydetme uğraşına yöneltmiştir. Bunun için ilk önce resimleri sonrasında ise daha kolay bir yöntem olan sembolleri kullanmıştır. Sembollerin bir araya gelerek anlam oluşturabilmesi için dil bilgisi kurallarına ihtiyaç duyulmuştur.

Dil bilgisi kurallarını bildiğinizde mantığınızı kullanarak dili daha kolay öğrenebilir, daha yaratıcı ve etkili bir şekilde kullanabilirsiniz. Dil bilgisini doğru bir şekilde zihninize kodlarsanız hiç ezber yapmadan başka dilleri kolaylıkla öğrenebilirsiniz. Neden mi? Bütün diller benzer şekilde kodlanmıştır. Birinin kodunu çözerseniz diğerlerinininkini daha kolay çözersiniz. Kodları çözmenin yolu dil bilgisi kurallarını bilmekten geçer.

Dili, yapılar ile kullanırız. Bu yapılar her dilde aynı amaçla farklı sembollerle kullanılır. Örneğin hiç fark ettiniz mi kaç şekilde teşekkür ederiz veya kaç şekilde bir cümleye 'çokluk' anlamı katabiliriz? Günlük hayatta farkında olmadan birçok farklı yapıyı kullanır ve her geçen gün bu yapıları yenilerini ekleriz. Örneğin önceleri *gibi* kelimesi 'benzerlik' anlamında kullanılırken günümüzde "Beş gibi Kadıköy'de buluşalım." cümlesindeki *gibi* 'yaklaşık' anlamında da kullanılabilir. Yapı bilginiz ne kadar genişlerse kendinizi o kadar rahat ifade edebilirsiniz.

Bu kitap ile yapıların farklı anlamlarını keşfetmeye ve yeni yapıları öğrenmeye başlayacağız. Kitap boyunca bilgiyi aktarma ve saklama düşüncesinin ortaya çıkardığı dil bilgisi kurallarını anlatırken ilk önce "Nedir?" sorusuna cevap vermeye çalıştık. Kuralları öğrenirken kuralla ilgili yazım ve noktalama bilgisi ya da farklı kullanımları da birlikte öğreneceksiniz. Bu kitapta dil bilgisi öğretiminde yer alan "geçmiş zamanın hikâyesi, zaman kayması" gibi beyin yakan ad-

landırmalarla karşılaşmayacaksınız. Önemli olan Türkçenin işleyiş mantığını yakalamanız. Kitap boyunca her öğrendiğiniz bilgiyi kullanmanızı sağlayacak etkinliklerle karşılaşacaksınız. Bu etkinliklerle hem meraklanacak hem eğlenecek hem de öğreneceksiniz.

Elinizdeki kitap Türkçeyi daha iyi tanımanızda sizlere rehberlik yapacaktır. Eğlenerek öğreneceğiniz dil bilgisi yolculuğunuzda keyifli okumalar diliyorum.

Ahmet BENZER

ORCID No: 0000-0003-3579-3699

Kadıköy 2023

Sınıflara Göre Dil Bilgisi Konuları

Sınıf	Noktalama Konusu	Sayfa Numarası
5. sınıf	Kök-ek	1-12
	Kelimede Anlam	13-22
	Ses Olayları	23-41
6. sınıf	Ad	41-84
	Sıfat	85-116
	Zamir	117-132
	Tamlama	133-140
	Edat	223-227
	Bağlaç	228-233
7. sınıf	Ünlem	235-238
	Fiil	141-182
	Zarf	187-205
	Anlama Dayalı Anlatım Bozuklukları	259-265
8. sınıf	Fiilimsi	207-222
	Cümle	239-257
	Çatı	183-185
	Dil Bilgisine Dayalı Anlatım Bozuklukları	266-271

İÇİNDEKİLER

Dil Bilgisi Ne İşe Yarar?	iii
Sınıflara Göre Dil Bilgisi Konuları	vi

1. BÖLÜM KELİME

Şekil Bakımından Kelime	2
Kök	2
Ek	4
Ekler Nasıl Yazılır?	4
Kaç Çeşit Ek Vardır?	8
Ekler Nasıl Çalışır?	9
Anlam Bakımından Kelimeler	13
Çok Anlamlılık	18
Anlamdaş	20
Sesteş	20
Zıt Anlam	21

2. BÖLÜM SES OLAYLARI

Ünlü Düşmesi	24
Ünlü Daralması	27
Ünsüz Benzeşmesi	29
Ünsüz Yumuşaması	33
Ünsüz Türemesi	38
Yardımcı Ses	40

3. BÖLÜM AD

Somut ve Soyut Adlar	47
Çins ve Özel Adlar	50

Cins Ad.....	50
Özel Ad.....	50
Cins Ad mı Özel Ad mı?	51
Adlarda Sayı	53
Teklik	53
Çokluk.....	53
Topluluk	54
Yansıma Adlar	58
Adlarda Küçültme.....	61
Adın Hâlleri	66
Yalın Hâl	66
+I Hâli	67
+A Hâli	68
+DA Hâli.....	70
+DAn Hâli	70
Adlarda Kişi (İyelik Eki).....	73
İyelik Eki mi İlgi Eki mi?	73
Yapılarına Göre Adlar	77
Basit Adlar.....	78
Türemiş Adlar	78
Birleşik Ad	78
Birleşik Adların Yazımı	81

4. BÖLÜM SIFAT

Niteleme Sıfatı	88
İşaret Sıfatları.....	93
Sayı Sıfatları	97
Belirsizlik Sıfatları.....	101
Soru Sıfatları	104

Küçültme Sıfatları	106
Pekleştirme Sıfatları	108
Adlaşmış Sıfat	109
Sıfatların Sırası	111

5. BÖLÜM ZAMİR

Kişi Zamirleri	121
İşaret Zamirleri	126
Soru Zamirleri	129
Belirsizlik Zamirleri	131

6. BÖLÜM TAMLAMA

Ad Tamlaması	133
Belirtili Ad Tamlaması	134
Belirtisiz Ad Tamlaması	135
Belirtili ve Belirtisiz Ad Tamlaması Birlikteliği	136
Sıfat Tamlaması	138

7. BÖLÜM FİİL

Fiilde Anlam	142
Fiilde Yapı	144
Basit Fiiller	144
Türemiş Fiiller	144
Birleşik Fiiller	144
Ek Fiil	150
Fiilde Kişi	153
Zaman	156

<i>Geçmiş Zaman</i>	157
<i>Şimdiki Zaman</i>	160
<i>Gelecek Zaman</i>	162
<i>Geniş Zaman</i>	163
<i>Görünüş</i>	165
<i>Bitmişlik Görünüşü</i>	166
<i>Sürme Görünüşü</i>	166
<i>Bitmemişlik Görünüşü</i>	166
<i>Kiplik</i>	168
<i>Kip</i>	171
-iAII	171
-A	171
-sA	171
Emir Ø.....	173
<i>Birleşik Zaman</i>	176
-iIş Ekinin Birleşik Zamanlarda Kullanımı	176
-DI Ekinin Birleşik Zamanlarda Kullanımı	177
-(I)yor Ekinin Birleşik Zamanlarda Kullanımı	178
-AcAK Ekinin Birleşik Zamanlarda Kullanımı	178
-mAktA Ekinin Birleşik Zamanlardaki Kullanımı	179
-Ar/Ir Ekinin Birleşik Zamanlarda Kullanımı	180
<i>Çatı</i>	183
Etken	183
Edilgen	183
İşteş	187
Ettirgen	187

8. BÖLÜM ZARF

Zaman Zarfları.....	194
Yer-Yön Zarfları.....	197
Durum Zarfları.....	200
Miktar Zarfları.....	203
Soru Zarfları.....	205
Tutum Zarfları.....	206

9. BÖLÜM FİİLİMSİLER (ZOMBİ FİİLLER)

Ad-Fiil.....	210
Sıfat-Fiil.....	215
Zarf-Fiil.....	220

10. BÖLÜM BAĞLANTI VE GEÇİŞ İFADELERİ

Edat.....	225
Bağlaç.....	230

11. BÖLÜM ÜNLEM

Ünlem.....	237

12. BÖLÜM CÜMLE

Cümlelerin Öğeleri.....	244
Yüklem.....	244
Özne.....	245
Nesne.....	248

Zarf Tamlayıcısı	249
Yer Tamlayıcısı	249
Cümle Türleri	253

13. BÖLÜM

ANLAMA DAYALI ANLATIM BOZUKLUKLARI

Anlama Dair Bozukluklar	259
Gereksiz Kelime Kullanımı.....	259
Anlamca Çelişen İfadelerin Bir Arada Kullanılması.....	260
Kelimenin Yanlış Anlamda Kullanılması.....	261
Kelimenin Yanlış Yerde Kullanılması	261
Deyimlerin Yanlış Anlamda Kullanılması	262
Anlam Belirsizliği.....	262
Mantık ve Sıralama Hatası.....	263
Dil Bilgisine Dayalı Anlatım Bozuklukları	266
Özne-Yüklem Uyumsuzluğu	266
İyelik Ekinin Yanlış Kullanılması	266
Öge Eksikliği.....	267
Tamlama Yanlışlıkları	267
Eklerin Yanlış Kullanılması	268
Bağlaç Yanlışlıkları	269
Cevap Anahtarı.....	273
Kaynakça	369

1. BÖLÜM

KELİME

Kelimeler tek başına anlamı olan dil yapılarıdır. Bir kelime şekil ve anlamdan oluşur.

kalem

Bardak, şekil; anlam, bu bardağın içine koyduğumuz farklı içeceklerdir.

Bardak aynı kalsa da içine koyduğumuz içecekler değişmektedir. Bir kelimenin iki tane, üç tane anlamı olabilir:

gül

gül

Şimdi şekil ve anlam olarak kelimenin özelliklerine bir bakalım.

1.1. Şekil Bakımından Kelime

Kelime, şekil bakımından kök ve ekten oluşur.

1.1.1. Kök

Kök, kelimenin anlamlı en küçük parçasıdır:

su-luk

kök

Kökü bulmak için anlamlı en küçük parçaya kadar gitmeliyiz:

denizcilik

denizci

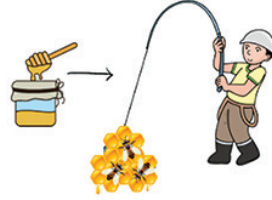
deniz

Bunu yaparken kelimenin anlamıyla kök arasında bir anlam ilgisi olmasına dikkat etmeliyiz:

balıkçı

Yukarıdaki kelimenin kökünü *bal* kelimesine kadar getiremeyiz çünkü *bal* ile *balık* kelimeleri arasında bir anlam ilgisi yoktur. Kelimenin kökü *balıktır*. Aynı şekilde *elmas* kelimesinin kökü de *elma* ya da *el* değil, kelime kök hâlinindedir.

Kök, fiil veya ad olabilir.

Kök bir varlığı temsil ediyorsa ve hareket anlamı taşıyamıyorsa ad köküdür:

meyve, ceket, kahve, makine,

Kök hareket anlamı taşıyorsa fiil köküdür:

izle-

koş-

sat-

